

Lærerkompetanse i grunnskolen

Dokumentasjonsrapport

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2019 / 13

Anne Karine Stensvik

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 14. mars 2019

ISBN 978-82-537-9897-4 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentligjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne dokumentasjonsrapporten beskriver gjennomføringen av undersøkelsen Lærerkompetanse i grunnskolen 2018 (KIG 2018). Her redegjøres det for utvalget, utviklingen av spørreskjema og gjennomføring av datafangsten. Det er også gjort en enkel frafallsanalyse.

Undersøkelsen er finansiert av Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. I Statistisk sentralbyrå (SSB) har Seksjon for utdanningsstatistikk hatt det faglige ansvaret for undersøkelsen, og vært ansvarlig for innholdet i spørreskjemaet og analysearbeidet for undersøkelsen. Prosjektledere for undersøkelsen har vært Kjartan Steffensen og Hossein Moafi. Anne Karine Stensvik ved Seksjon for personundersøkelser har hatt ansvaret for planlegging og gjennomføring av datafangsten.

Katharina Rossbach og Dag Gravem i Seksjon for metoder har vært viktige bidragsytere i forbedring og testing av spørreskjemaet.

Berit Svanøe-Hafstad og Thore Nafstad-Bakke ved Seksjon for personundersøkelser har hatt ansvar for programmering av skjema, utvalgsadministrasjon og tilrettelegging av filer. Anne Vedø ved Seksjon for metode har beregnet vektorer for datamaterialet.

Statistisk sentralbyrå, 19. februar 2019

Aina Holmøy

Sammendrag

Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomførte høsten 2018 en undersøkelse om kompetanse blant undervisningspersonale i grunnskolen. Undersøkelsen ble gjort på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (KD) og Utdanningsdirektoratet (Udir). Resultatene fra undersøkelsen blir brukt i SSBs egne publikasjoner, publikasjoner fra KD og Udir samt til forskning og undervisning.

Undersøkelsen ble gjennomført som en kombinert web- og telefonundersøkelse. Utvalget bestod av 6 000 lærere som var registrert som lønsmottakere i grunnskolen høsten 2018. Av disse var det 4 617 lærere med formelt godkjent kompetanse for undervisning i grunnskolen og 1 383 lærere uten slik kompetanse.

De som var trukket ut mottok e-post og SMS med informasjon om undersøkelsen og lenke til webskjema. Etter én uke ble de som ennå ikke hadde svart kontaktet av våre lokale intervjuere med forespørsel om å gjennomføre intervjuet på telefon. Undersøkelsen oppnådde en svarprosent på 80. Over 80 prosent av intervjuene ble gjennomført på web.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Innledning	6
1.1. Bakgrunn og formål.....	6
2. Populasjon	7
2.1. Avgrensing av populasjon.....	7
2.2. Trekking av utvalg.....	7
2.3. Digital kontaktinformasjon til respondentene.....	8
3. Datainnsamling	8
3.1. Innsamlingsmetode	8
3.2. Tilpasning av webskjemaet	9
3.3. Informasjonsarbeid.....	10
3.4. Inndeling i utsendingsgrupper	10
3.5. Feltperiode og svarinnngang.....	11
3.6. Henvendelser fra respondenter	12
4. Datakvalitet	13
4.1. Skjevheter	13
4.2. Frafall	14
5. Statistisk usikkerhet og feilmarginer ved utvalgsundersøkelser	15
6. Vekting	17
7. Innsamlingsfeil og bearbeidingsfeil	19
Referanser	20
Vedlegg A: E-post og SMS til respondentene	21
Vedlegg B: Spørreskjema	24

1. Innledning

1.1. Bakgrunn og formål

Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomførte høsten 2018 en kombinert web- og telefonundersøkelse om kompetanse blant lærere i grunnskolen. Undersøkelsen er en kartlegging av hvilken formell pedagogisk og fagspesifikk kompetanse lærere i grunnskolen har i de fagene de underviser i skoleåret 2018/2019. En tilsvarende undersøkelse ble gjennomført i 2014.

Undersøkelsen er gjort på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (KD) og Utdanningsdirektoratet (Udir).

Undersøkelsen har hatt som mål å se nærmere på sammenhengen mellom formell utdanning og fagene den enkelte lærer faktisk underviser i, og å se på forskjeller mellom fagene, med spesielt fokus på kompetansekravene for undervisning i ulike fag på ulike trinn.

Etter ønske fra Udir ble undersøkelsen utvidet med 1 000 respondenter for å få med nok lærere uten formelt godkjent kompetanse for undervisning. Formålet var å kartlegge i hvor stor grad disse har påbegynt en grad, hva som mangler for å oppnå kompetanse, og om de har en annen høyere utdanning som ikke gir undervisningskompetanse. Spørreskjemaet ble tilpasset for å få med svar fra disse.

En kartlegging av læreres fagkompetanse gir et viktig faktagrunnlag for både politikere, lærerorganisasjoner, skoleledelse, skoleeiere og forskere. KD og Udir vil bruke datamaterialet sammen med annen statistikk om grunnskolen til å gi et bilde av lærerkreftene i grunnskolen. Kartleggingen vil på denne måten inngå i departementets grunnlag for videre arbeid med rekruttering av lærere og tilrettelegging for relevant etter- og videreutdanning.

Resultatene fra undersøkelsen vil bli brukt i SSBs egne publikasjoner, publikasjoner fra KD samt til forskning og undervisning.

Tabell 1.1 Nøkkeltall. KIG 2018

	Antall	Prosent
Utvalg	6 000	
Avganger i alt (underviser ikke i undervisningsåret 2018/2019)	360	
Bruttoutvalg	5 640	100
Ikke kontaktopplysninger (hverken telefon eller e-post)	25	0,4
Frafall	1 111	19,7
Nettoutvalg (antall intervju)	4 504	79,9
Web svar	3 643	80,9
Telefonintervju	861	19,1
Innsamlingsmetode	Web og telefon	
Feltperiode	Mandag 29. oktober til lørdag 8. desember	
Skjemalengde (telefonintervju)	8,1 minutter i gjennomsnitt	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2. Populasjon

2.1. Avgrensing av populasjon

Populasjonen som undersøkelsen skal si noe om er lærere som underviser i grunnskolen i undervisningsåret 2018/2019, uavhengig av hvilke fag de underviser i og hvorvidt de er faglærte eller ikke.

Undersøkelsespopulasjonen eller trekkrammen, er den populasjonen vi skal skaffe informasjon om i undersøkelsen. Trekkrammen for undersøkelsen ble definert gjennom et uttrekk basert på A-ordningen av alle lønnstakere med arbeidsgiver i næring 85.201 (undervisning på grunnskolenivå) per august 2018. Lærerutdanning er oppdatert til og med 1.oktober 2017. Videre ble trekkrammen koplet med grunnskolefilen som viser hvilken type grunnskole virksomheten er (barneskole, kombinert barne- og ungdomsskole eller ungdomsskole). Det var ingen avgrensning i alder og personene i trekkrammen skulle ha avtalt årsverk større enn 0,5.

Variablene fra A-ordningen som er vist i tabell 2.1, er benyttet for å danne trekkrammen.

Tabell 2.1 Variabler fra a-ordningen. KIG 2018

VIRK_ID_SSB	Virksomhetens orgnr eller snr
PERS_ID_SSB	Inntektsmottakerens snr
VIRK_FKOMMUNE	Virksomhetens kommunenummer
PERS_ALDER	Alder per 16. August
ARB_STILLINGSPST	Stillingsprosent
ARB_HOVEDARBEID	Hoved- eller biarbeidsforhold (1=Hovedarbeidsforhold, 2=biarbeidsforhold)
ARB_YRKE	Yrkeskode i henhold til arbeidsoppgaver - følger yrkeskatalogen styrk98
VIRK_NAVN	Virksomhetens navn
styrk08	Yrkeskode i henhold til styrk08
stillingsprosent	Dummyvariabel som =1 dersom stillingsprosenten er 50 % eller mer

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.2. Trekking av utvalg

Det ble i utgangspunktet bestemt å trekke et utvalg på 5 000 personer fra trekkrammen. Trekkrammen ble inndelt i to grupper; lærere med formelt godkjent kompetanse for undervisning i grunnskolen og lærere uten slik kompetanse. Utvalget ble trukket proporsjonalt etter fylke i hver gruppe, som vist i tabell 2.2.

Utdanningsdirektoratet ønsket en nærmere analyse av lærere uten formelt godkjent kompetanse for undervisning i grunnskolen. Et prøvetrekk viste at et utvalg på 5 000 ville gi 383 lærere uten slik kompetanse. Dette ble for lite, og i samråd med fagseksjonen og Udir, trakk vi derfor et tilleggsutvalg på 1 000 lærere uten godkjent kompetanse for undervisning. Tilleggsutvalget ble også trukket proporsjonalt etter fylke. Personer som kun har spesialpedagogikk eller pedagogikk som vi kategoriserer som «annen pedagogisk utdanning», inngår i trekkrammen for tilleggsutvalget.

Det totale utvalget ble dermed på 6 000 personer.

Tabell 2.2 Undersøkelsespopulasjon og utvalg etter fylke. KIG 2018.

	Undersøkelsespopulasjon		Hovedutvalg		Tilleggsutvalg ²
	Med kompetanse	Uten kompetanse ¹	Med kompetanse	Uten kompetanse	
I alt	61 425	5 096	4 617	383	1 000
Østfold	3 306	251	248	19	50
Akershus	6 744	784	507	59	138
Oslo	5 333	643	401	48	128
Hedmark	2 285	148	172	11	32
Oppland	2 331	147	175	11	31
Buskerud	3 204	264	241	20	55
Vestfold	2 826	199	212	15	41
Telemark	2 094	155	157	12	30
Aust-Agder	1 474	112	111	8	23
Vest-Agder	2 329	107	175	8	29
Rogaland	6 033	557	453	42	100
Hordaland	6 193	364	465	27	87
Sogn og Fjordane	1 703	111	128	8	22
Møre og Romsdal	3 406	349	256	26	56
Trøndelag	5 472	325	411	24	74
Nordland	3 369	289	253	22	52
Troms	2 155	164	162	12	32
Finnmark	1 168	127	88	10	22

¹ «Uten lærerkompetanse» omfatter her alle som ikke har høyere utdanning og alle med høyere utdanning uten pedagogikk

² Tilleggsutvalget er trukket blant personer som ikke har lærerkompetanse eller som kun har spesialpedagogikk eller pedagogikk som vi kategoriserer som «annen pedagogisk utdanning»

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.3. Digital kontaktinformasjon til respondentene

Kontakt- og reservasjonsregisteret til DIFI ble brukt for å koble på mobilnummer og e-postadresser. I tillegg ble det brukt en ekstra digital telefonkatalog for mobil- og fasttelefonnummer (Telefinn). Etter kobling hadde vi både mobilnummer og e-post til over 98 prosent av utvalget. Det var 36 personer som manglet mobilnummer og 107 som manglet e-postadresse. Det ble ikke gjort manuell sporing der vi manglet mobilnummer eller e-postadresse.

Vi benyttet kun e-postadresse og mobilnummer for å sende ut informasjon til respondentene. Ingen brev ble sendt.

3. Datainnsamling

3.1. Innsamlingsmetode

Lærerkompetanse i grunnskolen ble gjennomført som en kombinert web- og telefonundersøkelse. Alle respondentene fikk først tilbud om å gjennomføre undersøkelsen på web. Etter en uke begynte intervjuere å ringe dem som fortsatt ikke hadde svart. Disse fikk da tilbud om å gjennomføre et telefonintervju. Det var mulig å svare på web gjennom hele datafangstperioden.

Webundersøkelser har vanligvis lavere svarprosent enn telefon- og besøksundersøkelser. For å oppnå en tilstrekkelig svarprosent valgte man derfor å tilby telefonintervju til de som ikke kunne eller ville svare på web.

Fordelen med denne innsamlingsmetoden er at man kan nå mange respondenter til en relativt lav kostnad per respondent. Datainnsamlingsperioden kan i tillegg begrenses til et relativt kort tidsrom, fordi mange velger å svare på web rett etter at de har mottatt invitasjon om å delta i undersøkelsen. Dette gir bedre aktualitet i dataene. Samtidig har vi mulighet til å sikre en god svarprosent gjennom telefonintervjuene.

3.2. Tilpasning av webskjemaet

Tilpasningen av spørreskjemaet for denne undersøkelsen baserte seg på spørreskjemaet fra 2014, og skjedde i tett samarbeid med KD og Udir. For å tilpasse undersøkelsen bedre til web, samt å utrede problemstillingen knyttet til kartleggingen av tilleggsutvalget av lærere uten godkjent formell kompetanse for undervisning, hentet vi inn eksperthjelp fra skjemagruppen i Seksjon for metoder.

De la fram forslag til endringer og spørsmål som samsvarte med kompetansekravene som stilles til lærere som underviser i fagene norsk, engelsk og matematikk i grunnskolen. Kompetansekrav for fagene skal oppfylles av lærere som underviser i disse fagene senest innen 2025, ifølge strategien for videreutdanning «Kompetanse for kvalitet» (https://www.regjeringen.no/contentassets/731323c71aa34a51a6febdeb8d41f2e0/kd_kompetanse-for-kvalitet_web.pdf, Kunnskapsdepartementet).

I undersøkelsen ønsket vi å stille spørsmål om årsakene til at lærere som underviser i fagene matematikk, norsk og engelsk i det aktuelle skoleåret 2018/2019, ikke har kompetanse i faget og heller ikke har tatt videreutdanning. Svarene kan gi et bilde av hva som hindrer lærere i å ta videreutdanning, samtidig som dette er viktige innspill for utvikling av tiltak for Kunnskapsdepartementet eller skoleeiere.

Utvikling av et spørreskjema på web stiller høyere krav til at skjemaet er intuitivt og selvforklarende i motsetning til et spørreskjema for telefonintervju, der intervjueren i større grad kan bistå respondenten med forklaringer. Det ble lagt ned mye arbeid i få på plass et spørreskjema som var brukervennlig både på PC, nettbrett og mobiltelefon.

Spørreskjemaet ble testet på fire lærere i grunnskolen, og det var skjemagruppen i Seksjon for metoder som bisto med dette. Vi fikk avtale med to lærere fra Teglvirket skole i Oslo øst og to lærere fra Huseby skole i Oslo vest. Testingen foregikk på Huseby skole og på en kafé i nærheten av Teglvirket skole.

I tillegg ble det tatt kontakt med to lærere på telefon som begge underviser på ungdomsskoletrinnet. Dette var for å avklare spørsmålet rundt antall timer lærerne underviser. Begge ga tilbakemeldinger om at i alle planer i skoleverket, så er det klokketimer som anslås.

Intervjuguiden ble utarbeidet med formål om å få bedre innsikt og forståelse for hvordan lærere oppfatter spørsmålene i skjemaet.

Målgruppe: Tre lærere hvor minst én er eldre enn 45 år, og én er yngre enn 33 år.
Formål: Et eksplorerende intervju skal gi bedre innsikt i hvordan ulike spørsmål i utkastet til spørreskjemaet «kompetanse i grunnskolen 2018/2019» blir mottatt av lærerne. Av særlig interesse er spørsmål om hvor mye utdanning en lærer har i sitt undervisningsfag, og hva slags måleenhet det er lettest å forstå, og som samtidig gir tilstrekkelig informasjon.

Informasjonsbehov: Viktige spørsmål som ble stilt:

- hva synes testpersonene det er vanskelig å svare på, og hvorfor/hvilket spørsmål er mest vanskelig/forvirrende å svare på?
- hvordan angis best utdanningsbakgrunn for et spesielt fag, slik at vi har tilstrekkelig informasjon, men at spørsmålet samtidig er lett å besvare?
- trengs det utfyllende informasjon til enkelte spørsmål, eller flere valgmuligheter?

I tillegg ble testpersonene spurt om det var andre spørsmål de savnet i skjemaet, og som de mente var relevante i denne sammenhengen. En tilbakemelding var at mange lærer har kompetanse i andre fag enn de de underviser i, og at dette kan være relevant i analysearbeidet. Tilbakemeldingen ble tatt godt imot, og spørsmålet ble tatt inn i skjemaet.

Erfaringene fra testingen ble brukt til ytterligere å forbedre spørreskjemaet. Spørreskjemaet er gjengitt i vedlegg B.

Webskjemaet var tilgjengelig på bokmål og nynorsk, og respondentene kunne velge målform når de startet utfyllingen. Telefonskjemaet var kun på bokmål, og med forklarende tekster til hjelp for respondentene.

3.3. Informasjonsarbeid

Informasjon om undersøkelsen ble lagt ut på [ssb.no](https://www.ssb.no).

<https://www.ssb.no/innrapportering/personer-og-husholdning/laererkompetanse-i-grunnskolen>.

I tillegg ble det utarbeidet informasjonstekst til e-poster og SMS som skulle sendes til lærere som ble trukket ut til å delta. E-post og SMS tekster er gjengitt i vedlegg A.

Det ble utarbeidet retningslinjer for kontakten med respondentene til Seksjon for brukerkontakt (svartjenesten) og til intervjuerne.

3.4. Inndeling i utsendingsgrupper

Utvalget ble delt opp i fire like store utsendingsgrupper for å forenkle gjennomføringen.

Tabell 3.1 Utsendingsgrupper. KIG 2018

Utsendingsgrupper	Hovedutsending e-post	Hovedutsending SMS
Periode 1	Mandag 29.10 kl.15.00	Mandag 29.10 kl.15.30
Periode 2	Mandag 5.11 kl.15.00	Mandag 5.11 kl.15.30
Periode 3	Mandag 12.11 kl.15.00	Mandag 12.11 kl.15.30
Periode 4	Mandag 19.11 kl.15.00	Mandag 19.11 kl.15.30

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Alle respondenter fikk ved første utsending både en e-post og en SMS med en lenke der de kunne gå direkte inn for å svare på undersøkelsen. E-posten forklarte bakgrunn og formål for undersøkelsen.

Respondenter som ikke svarte på første henvendelse, fikk tilsendt påminnelse på SMS. De to første påminningene ble sendt ut samme uke som hovedutsendingen, og påminning nummer tre ble sendt ut påfølgende uke. Noen av påminnelsene ble sendt på ettermiddag og kveld for å forsøke å få kontakt med respondenter som er mer tilgjengelig senere på dagen.

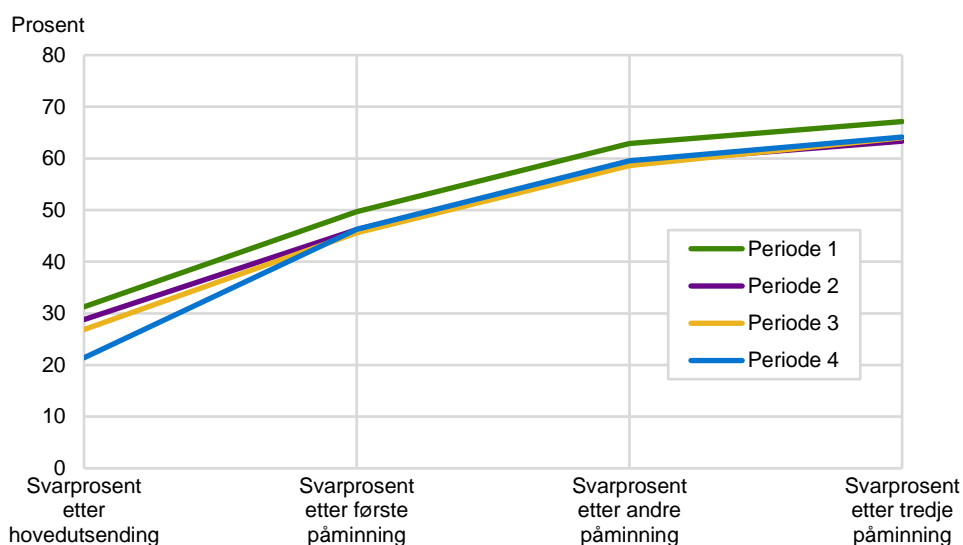
Noen endringer ble gjort underveis. Vi endret blant annet tidspunktene for påminning nummer tre ut i fra raskere svarinnang enn forventet på web. Etter flere henvendelser til svartjenesten om at direkte lenke til skjemaet ikke fungerte som forventet og at flere fikk beskjed om å skrive inn brukernavn og passord, endret vi e-postene som gikk ut for pulje tre og fire. I disse e-postene oppga vi brukernavn og passord i tillegg til direktelenken.

3.5. Feltperiode og svarinngang

Innsamlingsperioden for undersøkelsen var fra mandag 29. oktober til og med lørdag 8. desember 2018. Figur 3.1 viser svarinngangen på web i prosent og hvordan denne endres i takt med aktivitetene hovedutsending (e-post og SMS), første påminning, andre påminning og tredje påminning.

Retten før første påminning på SMS hadde vi 31 prosent svar på web fra periode 1. Det ble sendt ut påminning henholdsvis onsdag og fredag samme uke, og dette økte svarprosenten i periode 1 til 63. Uken etter ordinær avslutning var fremdeles undersøkelsen tilgjengelig for dem som forsøkte å logge seg på. Den siste uken resulterte i noen få svar, og den endelige svarprosenten på web for periode 1 ble 67. Periode 2, 3 og 4 følger omtrent samme mønster som periode 1, men ligger gjennomgående omtrent tre prosentpoeng lavere i svarprosent. Periode 4 fikk første påminning på tirsdag istedenfor på onsdag. Effekten av hovedutsendingen blir dermed mindre enn i de andre periodene.

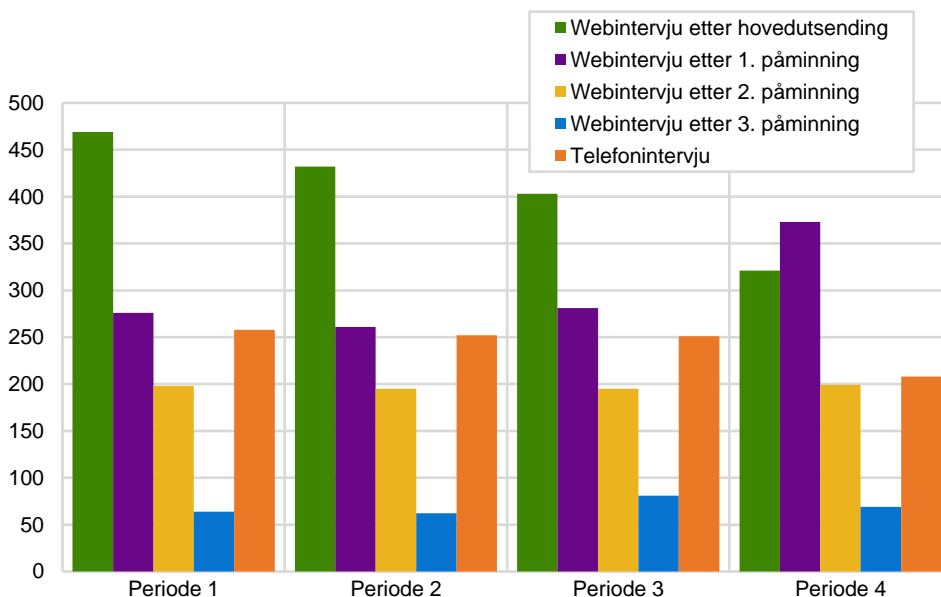
Figur 3.1 Endring i svarprosent på web etter aktivitet¹. KIG 2018

¹ Svar som senere ble kodet til avgang på grunn av at respondentene ikke underviser i undervisningsåret 2018/2019 er med i beregningene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.2 Antall intervju per aktivitet etter periode. KIG 2018

1 Svar som senere ble kodet til avgang på grunn av at respondentene ikke underviser i undervisningsåret 2018/2019 er med i beregningene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

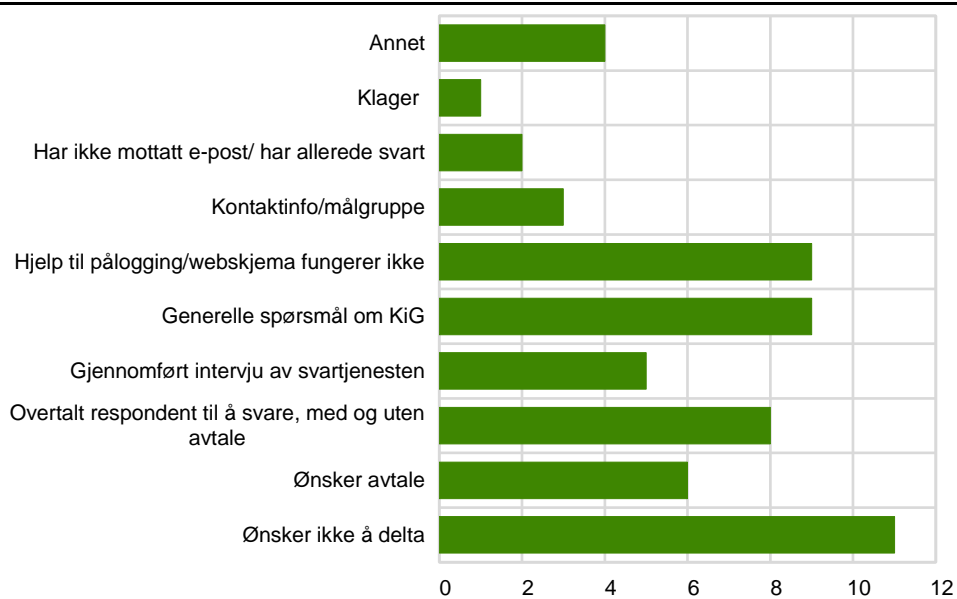
Figur 3.2 viser antall utfylte skjema på web etter hver aktivitet, samt antall telefonintervju for hver periode. Det ble gjennomført færre telefonintervju i periode 4 enn i de andre periodene. Dette kan skyldes at respondenter som i utgangspunktet manglet telefonnummer var plassert i periode 4, og at man i denne perioden fikk kortere tid til å gjøre oppfølging av dem som ikke hadde svart.

Det var totalt 4 846 personer som svarte på skjema. I tillegg var det 52 personer som hadde logget seg inn i skjema, men som ikke fylt ut nok til at det kunne regnes som intervju. Etter å ha fjernet 342 svar fra respondenter som ikke underviser i undervisningsåret 2018/2019, stod vi igjen med 4 504 intervju. Dette tilsvarer en svarprosent på 80. Nesten 81 prosent av intervjuene ble gjennomført på web.

3.6. Henvendelser fra respondenter

Det kom totalt 58 henvendelser til svartjenesten i forbindelse med undersøkelsen. Av disse kom henholdsvis 24 på e-post og 34 på telefon. De aller fleste henvendelsene gjaldt generelle spørsmål om undersøkelsen, hjelp til pålogging og henvendelser hvor svartjenesten klarte å overtale respondenten til å svare. Av alle henvendelser var det seks som ikke ønsket å delta og fem var harde nekttere.

Figur 3.3 Henvendelser til svartjenesten. KiG 2018

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Via intervjuerne fikk vi omtrent 20 tilbakemeldinger om respondenter som ønsket å svare på web, men som ikke fikk logget seg inn i skjemaet. Disse fikk tilsendt lenke til webskjema, brukernavn og passord på nytt.

4. Datakvalitet

I en utvalgsundersøkelse bestemmes kvaliteten på dataene som samles inn av en rekke forhold. Vi skal her se nærmere på noen forhold som kan ha betydning for kvaliteten.

4.1. Skjevheter

For å kunne si noe om målefeil i undersøkelser er det viktig å se på skjevheter i datagrunnlaget. En kilde til skjevhet kan skyldes overrepresentasjon i utvalget.

Utvalgsskjevhet innebærer at fordelingen etter et bestemt kjennetegn er annerledes blant de som svarte enn de som ble forsøkt intervjuet. I en utvalgsundersøkelse kan skjevhet introduseres på tre forskjellige måter.

For det første snakker vi om skjevhet når fordelingen av et bestemt kjennetegn er annerledes i utvalget enn i populasjonen som undersøkelsen omfatter. Slik utvalgsskjevhet kan oppstå i utvalgstrekkningen hvor tilfeldigheter kan føre til at enkelte kjennetegn er ulikt fordelt i utvalget og populasjonen. Denne skjevheten skyldes tilfeldigheter i trekkingen. Det blir kontrollert for utvalgsskjevhet når det gjelder alder, kjønn og fylke under trekkrutinen, og vi kan derfor se bort fra utvalgsskjevhet for disse kjennetegnene i denne undersøkelsen.

For det andre kan det oppstå skjevhet i forbindelse med avganger. Med avgang menes personer som ikke lenger er i målgruppen for undersøkelsen, herunder de som ikke underviser i grunnskolen i undervisningsåret 2018/2019, døde, personer som er utvandret til utlandet eller bosatt på institusjon. I KIG 2018 var det 360 avganger. Dette er respondenter som ikke underviser i grunnskolen i undervisningsåret 2018/2019. Avgangene har ført til at andelen med faglig kompetanse i utvalget har økt noe, men det ser ikke ut til å ha ført til noen skjevheter av betydning.

Antall personer vi står igjen med etter at avganger er fjernet, kalles bruttoutvalg. Bruttoutvalget er det utvalget vi faktisk forsøker å intervju. Antallet personer vi oppnår intervju med, kalles nettoutvalget. Differansen mellom netto- og brutto utvalget kalles frafall. Frafall er den tredje kilden til skjevhet i en utvalgsundersøkelse. Når fordelingen mellom brutto- og nettoutvalget for et bestemt kjennetegn er annerledes blant de som svarte enn blant de som ble forsøkt intervjuet, kan det føre til skjevhet. Det innebærer at nettoutvalget ikke er statistisk representativt for målgruppen. Skjevhet i forhold til ett kjennetegn medfører ikke nødvendigvis at nettoutvalget er skjevt i forhold til andre kjennetegn. På den annen side gir godt samsvar mellom fordelingene i nettoutvalget og bruttoutvalget for ett eller flere kjennetegn ingen garanti for at utvalget ikke er skjevt på andre kjennetegn.

I vurderingen av utvalgsskjevhet bør en knytte større oppmerksomhet til skjevhet som skyldes frafall enn til andre former for utvalgsskjevhet. Dette skyldes at de personene som deltar kan skille seg systematisk fra de som ikke deltar. I tabell 4.1 undersøker vi om det er skjevheter grunnet frafall for kjennetegnene kjønn, alder, utdanningsnivå og landsdel. Det foreligger utvalgsskjevhet for et bestemt kjennetegn dersom det er betydelige avvik mellom netto- og bruttoutvalget. Med betydelig avvik mener vi her over ± 1 prosentpoeng.

Tabell 4.1 viser at vi ikke har funnet noen alvorlige skjevheter for de kjennetegnene vi har sett på. Gruppen uten høyere utdanning er noe underrepresentert i nettoutvalget mens gruppen med faglig kompetanse er noe overrepresentert.

Tabell 4.1 Bruttoutvalget, frafallet og nettoutvalg etter kjønn, aldersgrupper, utdanningsnivå og landsdel. Prosent. KIG 2018

	Bruttoutvalg	Nettoutvalg	Frafall	Netto - brutto
I alt	100	100	100	
Kjønn				
Mann	24,3	23,8	26,2	-0,5
Kvinne	75,7	76,2	73,8	0,5
Aldersgruppe				
15/16-24 år	3,1	3,1	3,3	0
25-44 år	51,2	51,1	51,6	-0,1
45-66 år	45,2	45,4	44,4	0,2
67-79 år	0,5	0,4	0,7	-0,1
Utdanningsnivå				
Ikke høyere utdanning	5,2	4,2	8,9	-1
Universitets- og høyskoleutdanning, inntil fire år med pedagogikk	77,7	78,6	73,9	0,9
Universitets- og høyskoleutdanning, inntil fire år uten pedagogikk	5,5	5,3	6,3	-0,2
Universitets- og høyskoleutdanning, over fire år med pedagogikk	9,4	9,5	8,9	0,1
Universitets- og høyskoleutdanning, over fire år uten pedagogikk	2,3	2,4	2	0,1
Landsdel				
Akershus og Oslo	20,4	20,7	19,5	0,3
Hedmark og Oppland	7,6	8	6	0,4
Østlandet ellers	18,6	18,8	17,8	0,2
Agder og Rogaland	16	15,7	16,9	-0,3
Vestlandet	18	17,9	18,8	-0,1
Trøndelag	8,5	8,3	9,2	-0,2
Nord-Norge	10,9	10,6	12	-0,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.2. Frafall

En vil aldri få svar fra alle som er trukket ut til å delta i en frivillig undersøkelse. En del av personene i utvalget lykkes vi ikke å komme i kontakt med, de ønsker ikke å delta eller er forhindret fra å delta av andre årsaker. Disse utgjør frafallet.

I denne undersøkelsen var frafallet på til sammen 1 136 personer. Dette utgjør nær 20 prosent av utvalget.

Tabell 4.2 gir en oversikt over de viktigste årsakene til frafall etter kjennemerkene kjønn, alder, utdanningsnivå og landsdel. Tabellen viser at den største gruppen av frafall er de som ikke ønsker å delta. Denne gruppen utgjorde nesten 12 prosent av respondentene. Det er flest som ikke ønsker å delta blant personer over 66 år og blant personer uten høyere utdanning. Det er gruppen uten høyere utdanning som det har vært vanskeligst å komme i kontakt med.

Tabell 4.2 Intervju og frafallsårsaker etter kjønn, aldersgrupper, utdanningsnivå og landsdel. Prosent. KIG 2018.

	I alt	Intervju	Ønsker ikke å delta	Forhindret	Ikke kontakt	Antall
I alt	100	79,9	11,8	0,6	7,8	5 640
Kjønn						
Mann	100	78,2	12,2	0,7	8,9	1 368
Kvinne	100	80,4	11,6	0,6	7,4	4 272
Aldersgruppe						
15/16-24 år	100	78,5	11,9	-	9,6	177
25-44 år	100	79,7	11,7	0,4	8,2	2 888
45-66 år	100	80,2	11,7	0,9	7,3	2 547
67-79 år	100	71,4	21,4	3,6	3,6	28
Utdanningsnivå						
Ikke høyere utdanning	100	65,3	18,9	3,1	12,7	291
Universitets- og høyskoleutdanning, inntil fire år med pedagogikk	100	80,8	11,4	0,3	7,4	4 380
Universitets- og høyskoleutdanning, inntil fire år uten pedagogikk	100	76,8	13,8	0,6	8,7	311
Universitets- og høyskoleutdanning, over fire år med pedagogikk	100	80,9	10,2	1,1	7,8	529
Universitets- og høyskoleutdanning, over fire år uten pedagogikk	100	82,2	10,1	1,6	6,2	129
Landsdel						
Akershus og Oslo	100	80,8	11,5	0,2	7,5	1153
Hedmark og Oppland	100	84,1	7,9	0,5	7,5	428
Østlandet ellers	100	80,7	11,4	0,5	7,4	1047
Agder og Rogaland	100	78,7	13,1	0,9	7,3	900
Vestlandet	100	79,1	13,1	0,7	7,2	1018
Trøndelag	100	78,3	10,8	1,3	9,6	480
Nord-Norge	100	77,9	12,1	0,7	9,4	614

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5. Statistisk usikkerhet og feilmarginer ved utvalgsundersøkelser

Utvalget til undersøkelsen om kompetanse i grunnskolen er trukket tilfeldig fra A-ordningen. Gjennom utvalgsundersøkelser kan vi anslå forekomsten av ulike fenomener i en stor gruppe (populasjonen) ved å måle forekomsten bare i et mindre utvalg som er trukket fra populasjonen. Det gir store besparelser sammenlignet med om vi skulle gjennomført målingen i hele populasjonen, men samtidig får vi en viss usikkerhet i anslagene. Denne usikkerheten kan vi beregne når vi kjenner sannsynligheten for at hver enkelt enhet i populasjonen skal bli trukket til utvalget.

Metoden som brukes til å beregne et anslag (estimatet), kalles en estimator. Det er to aspekter ved en estimator som er viktige. For det første bør estimatoren gi omtrent korrekt verdi ved gjentatte forsøk. Det vil si at den «treffer» målet i den forstand at ved gjentatt trekking av utvalg, vil gjennomsnittsverdien av estimatene være sentret rundt den sanne populasjonsverdien; estimatoren er *forventningsrett*. I tillegg trenger vi et mål på hvor stor variasjon rundt populasjonsverdien estimatene har ved gjentatt trekking av utvalg. Det er denne variasjonen som er den statistiske usikkerheten til estimatet, og det vanlige målet er *standardfeilen*, *SE* (fra det engelske begrepet «standard error»), til estimatet. *SE* er definert som det estimerte standardavviket til estimatoren. *SE* forteller dermed hvor mye et anslag i gjennomsnitt vil avvike fra den sanne verdien.

Som en illustrasjon: La oss si vi ønsker å estimere prosentandelen kvinner, P_0 , i en befolkning (populasjon) med størrelse N . Anta utvalget av størrelse n er trukket tilfeldig, det vil si at alle enheter har samme sannsynlighet n/N for å bli med i

utvalget. La P være prosentandelen kvinner i utvalget. Da er P en forventningsrett estimator for P_0 og standardfeilen er gitt ved:

$$SE(P) = \sqrt{\frac{P(100-P)}{n} \cdot \left(1 - \frac{n}{N}\right)}$$

Estimeringsfeilen vi begår er forskjellen mellom P og P_0 . Denne er selvfølgelig ukjent, men vi kan gi et anslag, *feilmarginen*, på hvor stor den med en gitt sannsynlighet kan være. Feilmarginen er definert som $2 \cdot SE$. Intervallet

$$(P - 2 \cdot SE, P + 2 \cdot SE)$$

er et 95 prosent konfidensintervall. Det betyr at sannsynligheten for at intervallet dekker den sanne verdien P_0 er 0,95 (95 prosent). Eller sagt på en annen måte, ved gjentatte utvalg så vil 95 prosent av intervallene dekke den sanne verdien P_0 . Vi sier da at det er 95 prosent *sikkerhet* for at det *beregnete* intervallet dekker den sanne verdien. For utledning av disse formlene og tilsvarende resultater for andre typer variable og for mer kompliserte utvalgsplaner som stratifiserte utvalg og flertrinnsutvalg viser vi til Bjørnstad (2000).

I faktaboksen oppsummeres begrepsdefinisjoner og formler for estimering av prosentall i en populasjon.

Statistisk usikkerhet for estimering av prosentandel av et kjennetegn ved enkelt tilfeldig utvalg

N	antall enheter i populasjonen
n	antall enheter i utvalget, trukket enkelt tilfeldig
P_0	prosentandel i populasjonen med kjennetegn a
x	antall enheter i utvalget med kjennetegn a
P	prosentandel i utvalget med kjennetegn a , $P = 100 \cdot (x/n)$
$100 - P$	prosentandel i utvalget som ikke har kjennetegn a

Utvalgsvarians $Var(P) = \frac{P_0(100 - P_0)}{n} \cdot \left(1 - \frac{n}{N}\right)$

95 prosent konfidensintervall for P_0 : $P \pm 2 \cdot SE$

Standardfeil: $SE = \sqrt{\frac{P(100 - P)}{n} \cdot \left(1 - \frac{n}{N}\right)}$

Feilmargin = $2 \cdot SE$

I de fleste utvalgsundersøkelsene i SSB utgjør utvalget en svært liten del av populasjonen. Undersøkelsene tar sikte på å dekke store populasjoner, som for eksempel den norske befolkningen i sin helhet, alle arbeidstagere, alle norske bedrifter osv. Utvalgene som skal dekke disse populasjonene er små i forhold til populasjonsstørrelsene. Det betyr at utvalgsandelen n/N er neglisjerbar i formelen for SE , og vi kan benytte formelen

$$SE = \sqrt{\frac{P(100 - P)}{n}}$$

Vi legger merke til at konfidensintervallets størrelse er avhengig av størrelsen på utvalget, men ikke av populasjonen. Standardfeilen blir mindre dess flere som er med i utvalget, og sammenhengen mellom størrelsen på standardfeilen og n er ikke lineær. For å få standardfeilen halvert, med samme verdi av P , så må utvalgsstørrelsen firedobles.

Vi ser at standardfeilen er størst når utvalgsresultatet er 50 prosent, og avtar symmetrisk etter hvert som prosentandelen nærmer seg 0 og 100.

I stedet for å foreta beregninger for hvert enkelt resultat, kan tabell 6.1 benyttes. Den viser standardfeil for observerte prosentandeler etter utvalgets størrelse, trukket enkelt tilfeldig.

Tabell 5.1 Standardfeil i prosentpoeng for observerte prosentandeler ved ulike utvalgsstørrelser, for enkelt tilfeldig utvalg.

n: 3702 \ P:	5/95	10/90	15/85	20/80	25/75	30/70	35/65	40/60	45/50	50/50
25	4,4	6,1	7,3	8,2	8,8	9,4	9,7	10,0	10,2	10,2
100	2,2	3,0	3,6	4,0	4,4	4,6	4,8	4,9	5,0	5,0
200	1,5	2,1	2,5	2,8	3,1	3,2	3,4	3,5	3,5	3,5
300	1,3	1,7	2,1	2,3	2,5	2,7	2,8	2,8	2,5	2,9
500	1,0	1,3	1,6	1,8	1,9	2,1	2,1	2,2	2,0	2,2
1000	0,7	0,9	1,1	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	1,8	1,6
1500	0,6	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3
1850	0,5	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2
2000	0,5	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1
2500	0,4	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
3000	0,4	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9
3250	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9

Et utvalgsresultat på 50 prosent fra et enkelt tilfeldig utvalg med 3 250 enheter, har en standardfeil på 0,9 prosentpoeng. Dvs. at feilmarginen er 1,8 prosentpoeng og 95 prosent konfidensintervall er (48,2 - 51,8) prosent. Vi kan anslå med 95 prosent sikkerhet at andelen i populasjonen ligger mellom 48,2 og 51,8 prosent.

6. Vekting

I vektingen ser vi på hovedutvalget og tilleggsutvalget sammen som ett utvalg. Siden tilleggsutvalget er trukket bare blant personer med lav pedagogisk kompetanse, vil denne gruppen bli overrepresentert i totalutvalget. Disse får derfor lavere vekt.

Vektene er laget som etterstratifiserte vekter. Det vil si at populasjonen og svarutvalget deles inn i etterstrata, og vekten i hvert etterstratum regnes ut som antall i populasjonen dividert på antall i svarutvalget.

Etterstrataene er delt inn etter fylke og tredelt variabel for utdanningsbakgrunn (ingen høyere utdanning, høyere utdanning uten pedagogikk, høyere utdanning med pedagogikk). I motsetning til foregående tabeller i dokumentasjonsrapporten inkluderer «med pedagogikk» i vektingen ikke personer som kun har pedagogisk utdanning i form av «spesialpedagogikk» eller «annen pedagogisk utdanning»¹. Dette skyldes at vi analysene vil benytte denne strengere forståelsen av «med pedagogikk».

¹ «Annen pedagogisk utdanning» vil si at personen ikke har en fullført pedagogisk grad, men 60+ studiepoeng innenfor fagfelt for lærerutdanninger og pedagogikk, i kombinasjon med 120 studiepoeng totalt/ en fullført grad utenfor fagfeltet

Tabell 6.1 Hele populasjonen inndelt etter pedagogisk kompetanse

	Antall	Inngår i populasjon for tilleggsstudie som ser på lærere uten høyere utdanning med pedagogikk?
Ikke høyere utdanning	2 147	JA
Høyere utdanning uten pedagogikk (strengere definisjon, se avsnitt over)	10 358	JA
Høyere utdanning med pedagogikk (strengere definisjon, se avsnitt over)	54 016	NEI

Disse vektene blåser nettoutvalget opp til riktige populasjonstall i etterstrataene, og dermed alle aggregeringer av dem.

Tabell 6.2 Antall i nettoutvalget, antall i populasjonen og vekt i hvert etterstratum

Fylke	Utdanningsbakgrunn	Antall netto	Antall pop	vekt_ps
Østfold	Høyere utdanning med pedagogikk	181	2931	16,19
Østfold	Høyere utdanning uten pedagogikk	54	492	9,11
Østfold	Ikke høyere utdanning	10	134	13,40
Akershus	Høyere utdanning med pedagogikk	337	5804	17,22
Akershus	Høyere utdanning uten pedagogikk	182	1402	7,70
Akershus	Ikke høyere utdanning	30	322	10,73
Oslo	Høyere utdanning med pedagogikk	245	4374	17,85
Oslo	Høyere utdanning uten pedagogikk	152	1378	9,07
Oslo	Ikke høyere utdanning	16	224	14,00
Hedmark	Høyere utdanning med pedagogikk	125	2039	16,31
Hedmark	Høyere utdanning uten pedagogikk	39	327	8,38
Hedmark	Ikke høyere utdanning	10	67	6,70
Oppland	Høyere utdanning med pedagogikk	129	2096	16,25
Oppland	Høyere utdanning uten pedagogikk	40	320	8,00
Oppland	Ikke høyere utdanning	7	62	8,86
Buskerud	Høyere utdanning med pedagogikk	150	2786	18,57
Buskerud	Høyere utdanning uten pedagogikk	75	563	7,51
Buskerud	Ikke høyere utdanning	11	119	10,82
Vestfold	Høyere utdanning med pedagogikk	150	2518	16,79
Vestfold	Høyere utdanning uten pedagogikk	53	424	8,00
Vestfold	Ikke høyere utdanning	6	83	13,83
Telemark	Høyere utdanning med pedagogikk	96	1875	19,53
Telemark	Høyere utdanning uten pedagogikk	37	304	8,22
Telemark	Ikke høyere utdanning	6	70	11,67
Aust-Agder	Høyere utdanning med pedagogikk	83	1299	15,65
Aust-Agder	Høyere utdanning uten pedagogikk	26	238	9,15
Aust-Agder	Ikke høyere utdanning	4	49	12,25
Vest-Agder	Høyere utdanning med pedagogikk	122	2069	16,96
Vest-Agder	Høyere utdanning uten pedagogikk	36	322	8,94
Vest-Agder	Ikke høyere utdanning	3	45	15,00
Rogaland	Høyere utdanning med pedagogikk	305	5338	17,50
Rogaland	Høyere utdanning uten pedagogikk	107	1064	9,94
Rogaland	Ikke høyere utdanning	20	188	9,40
Hordaland	Høyere utdanning med pedagogikk	315	5464	17,35
Hordaland	Høyere utdanning uten pedagogikk	115	962	8,37
Hordaland	Ikke høyere utdanning	13	131	10,08
Sogn og Fjordane	Høyere utdanning med pedagogikk	88	1545	17,56
Sogn og Fjordane	Høyere utdanning uten pedagogikk	28	220	7,86
Sogn og Fjordane	Ikke høyere utdanning	4	49	12,25
Møre og Romsdal	Høyere utdanning med pedagogikk	174	3059	17,58
Møre og Romsdal	Høyere utdanning uten pedagogikk	57	547	9,60
Møre og Romsdal	Ikke høyere utdanning	15	149	9,93
Trøndelag	Høyere utdanning med pedagogikk	285	4871	17,09
Trøndelag	Høyere utdanning uten pedagogikk	82	788	9,61
Trøndelag	Ikke høyere utdanning	5	138	27,60
Nordland	Høyere utdanning med pedagogikk	172	3014	17,52
Nordland	Høyere utdanning uten pedagogikk	48	482	10,04
Nordland	Ikke høyere utdanning	16	162	10,13
Troms	Høyere utdanning med pedagogikk	104	1919	18,45
Troms	Høyere utdanning uten pedagogikk	37	310	8,38
Troms	Ikke høyere utdanning	8	90	11,25
Finnmark	Høyere utdanning med pedagogikk	63	1015	16,11
Finnmark	Høyere utdanning uten pedagogikk	22	215	9,77
Finnmark	Ikke høyere utdanning	6	65	10,83
Totalt		4 504	66 521	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

7. Innsamlingsfeil og bearbeidingsfeil

I enhver undersøkelse, både i totaltellinger og i utvalgsundersøkelser, vil det forekomme svar som er feil. Feilene kan oppstå både i forbindelse med innsamlingen og under bearbeidningen.

Denne undersøkelsen er gjennomført som en kombinert web- og telefonundersøkelse hvor alle respondentene først fikk mulighet til å svare på web, for så å bli kontaktet av en intervjuer dersom de ikke svarte.

På web fulgte respondenten skjemaet på en dataskjerm/mobilskjerm og fikk opp ett eller flere spørsmål av gangen. Ved telefonintervju, var det en intervjuer som leste opp spørsmålene fra dataskjermen og registrerte svarene direkte på datamaskinen. En fordel med elektronisk datainnsamling er at alle filtre i spørreskjemaet programmeres på forhånd, og vi kan dermed redusere faren for at feil personer får feil spørsmål. Samtidig ligger det farer i det at filtrene programmeres på forhånd. Eventuelle feil i programmeringen blir gjennomgående, og kan føre til at spørsmål blir verdiløse. Spørreskjemaet i denne undersøkelsen inneholder noen filtre (se vedlegg B), men vi har ingen indikasjoner på at disse ikke har fungert etter hensikten. Vi har testet skjema grundig for å unngå at slike feil skal oppstå.

Videre gir elektronisk skjema mulighet for å legge inn kontroller enten knyttet til gyldige svar på enkeltspørsmål eller av svarkonsistens mellom ulike spørsmål. Det er ikke benyttet kontroller i vesentlig grad i dette skjemaet. Dette skyldes blant annet at vi ønsket å gjøre utfyllingen av webskjemaet så enkel som mulig for respondentene.

Innsamlingsfeil kan også komme av at intervjupersonen avgir feil svar. Når det blir spurt om forhold som folk erfaringsmessig finner kompliserte, må en regne med å få en del feilaktige svar. Spørsmål kan også bli misforstått. Innsamlingsfeil kan også oppstå fordi visse spørsmål av enkelte oppfattes som sensitive. Respondentene kan i slike tilfeller bevisst gi feilaktige svar. De vurderinger som ligger til grunn for svaret kan også bli påvirket av hva respondentene oppfatter som sosialt ønskelig.

Innsamlingsmodus vil kunne påvirke hvordan respondenten svarer. Det er lettere å ha en «ikke politisk korrekt» holdning i et webskjema fordi respondentene ikke trenger å forholde seg til en intervjuer. Ved telefonintervjuing vil intervjueren i større grad ubevisst påvirke hva respondenten svarer.

Bearbeidingsfeil er avvik mellom den verdien som registreres inn og den verdien som til slutt rapporteres ut. Slike feil kan oppstå for eksempel under avledninger (omkodinger). Vi har kontrollert dataene fra denne undersøkelsen uten at vi har oppdaget feil som kan ha betydning for resultatene.

Når en har rettet opp feil så langt det er mulig, er erfaringen at de statistiske resultatene i de fleste tilfeller påvirkes forholdsvis lite av både innsamlings- og bearbeidingsfeil. Virkningen av feil kan likevel være av betydning i noen tilfeller. Det gjelder særlig hvis feilen er systematisk, det vil si at den samme feilen gjøres relativt ofte. Tilfeldige feil har forventningen 0, og medfører ikke skjevhet i estimatene. En tenker seg at feil som ikke er systematiske trekker like mye i hver retning, og at de derfor har svært liten effekt.

Referanser

Arnhild Torsteinsen (2018). *Lærerkompetanse i videregående opplæring. Dokumentasjonsrapport*. Notater 2018/26. Statistisk sentralbyrå.

Bengt Oscar Lagerstrøm, Hossein Moafi og Mathias Killengreen Revold (2014). *Kompetanseprofil i grunnskolen. Hovedresultater 2013/2014*. Rapporter 2014/30. Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A: E-post og SMS til respondentene

E-post hovedutsending

Hei!

SSB gjennomfører en undersøkelse på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet for å kartlegge lærerkompetansen i grunnskolen. Undersøkelsen skal kartlegge pedagogisk og fagspesifikk kompetanse blant dere som underviser. Vi kontakter deg fordi du er registrert som lønnsmottaker i grunnskolen. Vi trenger dine svar, uansett hvilken utdanning du har.

Det tar kun 10 minutter å svare.

Klikk her for å svare på undersøkelsen: <https://svar.ssb.no/kig2018/>. Lenken logger deg automatisk inn med ditt brukernavn og passord. Enkelte kan få beskjed om å logge seg på med brukernavn og passord.

Ditt brukernavn er: <<intervjuObjektId>>

Ditt passord er: <<passordWeb>>

Svarene dine er viktige

Utdanningsnivået blant lærere i grunnskolen er generelt sett høyt. De fleste har pedagogisk utdanning, men underviser lærerne i fagene de har utdanning i?

Til undersøkelsen har vi trukket et tilfeldig utvalg lærere i grunnskolen. Undersøkelsen skal kartlegge hvordan grunnskolen bruker fagkompetanse i enkeltfag. Resultatene er et viktig faktagrunnlag for politikere, lærerorganisasjoner, skoleledelse, skoleeiere og forskere. Resultatene publiseres i en analyserapport våren 2019.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen, men dine svar bidrar til bedre resultater og analyser. Du kan lese mer om undersøkelsen [her](#).

Opplysningene dine er sikre hos oss

Svarene dine bruker vi kun til å utarbeide statistikk i form av en analyserapport, og enkelt svar vil aldri offentliggjøres. Du kan når som helst trekke deg og kreve at opplysningene om deg blir slettet. Dette gjør du ved å ringe eller sende oss en e-post.

Vi henter nødvendige opplysninger om deg fra offentlige registre. Dette gjelder opplysninger om arbeid og lønn fra NAV og Skatteetaten (A-ordningen), informasjon om lærertetthet og elevtall fra Grunnskolens Informasjonssystem (GSI), og opplysninger om utdanning som hentes fra Nasjonal utdanningsdatabase NUDB. Vi anonymiserer alle opplysningene om deg innen 31. desember 2020.

Tusen takk for at du deltar!

Kontakt oss på
e-post: svaer@ssb.no
telefon: 62 88 56 08

Svartjenesten er åpen kl. 09-21 alle hverdager og 10-16 lørdag.

Med vennlig hilsen

Geir Axelsen
administrerende direktør

E-post nektere

Vi ønsker fortsatt å intervju deg

Vi har tidligere kontaktet deg for opplysninger om lærerkompetanse i grunnskolen. Vi trenger fortsatt informasjon fra deg for å kunne utarbeide statistikk med god kvalitet.

Når passer det for deg å bli intervjuet?

Intervjuet tar rundt 10 minutter. Du får spørsmål knyttet til ditt arbeid i grunnskolen, hvilke fag du underviser i og din utdanningsbakgrunn. Vi ringer deg snart for å avtale intervjutidspunkt som passer deg.

Vi har tilrettelagt for at du selv kan bestemme når vi skal ringe deg. Send en e-post til svaer@ssb.no eller kontakt oss på 62 88 56 08 med ønsket tidspunkt for intervju. Du kan også svare på web.

Klikk her for å svare på undersøkelsen: <https://svaer.ssb.no/kig2018/>. Lenken logger deg automatisk inn med ditt brukernavn og passord. Enkelte kan få beskjed om å logge seg på med brukernavn og passord.

Ditt brukernavn er: <<intervjuObjektId>>

Ditt passord er: <<passordWeb>>

Vi trenger akkurat dine svar for å lage god statistikk

Uansett hvilken bakgrunn du har, trenger vi svarene dine. Vi får mindre sikker informasjon dersom vi ikke får svar fra alle som er trukket ut til å delta i undersøkelsen. Vi har taushetsplikt og behandler all informasjon om deg konfidensielt.

[Her](#) kan du lese mer om undersøkelsen og statistikken du bidrar til.

Med vennlig hilsen

Bengt Oscar Lagerstrøm
seksjonssjef

SMS hovedutsending

Til <<navn>>

Statistisk sentralbyrå (SSB) trenger din hjelp til å kartlegge kompetansen blant lærere i grunnskolen. Vi har sendt deg informasjon om undersøkelsen på e-post. Du kan også svare på undersøkelsen her: <https://svar.ssb.no/kig2018/>.

Tusen takk for hjelpen! Mvh, SSB

SMS påminning en

Hei <<navn>>. SSB trenger fortsatt svar fra deg til undersøkelsen om lærerkompetanse i grunnskolen. Vi har tidligere sendt deg informasjon om undersøkelsen på e-post. Svar her: <https://svar.ssb.no/kig2018/>. Tusen takk for hjelpen! Mvh. SSB

SMS påminning to

Hei! SSB trenger svar fra deg til undersøkelsen om lærerkompetanse i grunnskolen. Dine svar er fortsatt viktige for resultatet av denne undersøkelsen. En av våre intervjuere vil derfor ringe deg for å foreta et intervju. Vi håper du kan finne tid til å svare. Du kan fremdeles svare her: <https://svar.ssb.no/kig2018/>. Tusen takk for hjelpen! Mvh. SSB

SMS påminning tre

Hei! SSB trenger svar fra deg til undersøkelsen om lærerkompetanse i grunnskolen. Dine svar er fortsatt viktige for resultatet av denne undersøkelsen. Vi forsøker å ringe deg for å foreta et intervju. Vi håper du kan finne tid til å svare. Dersom du allerede har en avtale med en av våre intervjuere ber vi deg se bort i fra denne henvendelsen. Du kan fremdeles svare her: <https://svar.ssb.no/kig2018/>. Tusen takk for hjelpen! Mvh. SSB

SMS nekte

Hei! Vi ønsker fortsatt å intervjuer deg om lærerkompetanse i grunnskolen. En av våre intervjuere vil snart ringe deg igjen, og vi håper det passer bedre for deg denne gangen. Vi har også sendt deg en e-post. Kontakt oss gjerne på 62 88 56 08 (kl. 9.00 til 21.00) eller på svaer@ssb.no om du vil avtale et intervjutidspunkt som passer deg. Du kan også svare på web <https://svar.ssb.no/kig2018/>. Mvh, SSB

Vedlegg B: Spørreskjema

INFORMASJON TIL DOKUMENTET

Dette er papirversjonen av det elektroniske skjemaet til undersøkelsen.

I dokumentet kan det forekomme feil med hensyn til spørsmålstekster og hopp. Verifisering av spørsmålsstilling i det elektroniske skjemaet kan fås ved å kontakte Statistisk sentralbyrå – seksjon for utdannings- og kulturstatistikk.

I spørreskjemaene skiller vi mellom tekst med ulike fargekoder. Dette gjør vi for å gjøre skjemaene mer oversiktlige og dermed lette arbeidet for intervjuerne. Skrifttypene forteller deg hva intervjuerne **kan, skal** og **ikke skal** lese opp for IO. Dette er hovedreglene:

- **Svart skrift:** vanlig spørsmålstekst som skal leses
- **Grønn skrift:** Forklaringer, instruksjoner og informasjon til intervjuer
- **Blå skrift:** brukes ved gjentakelser, teksten leses ved behov
- **Lilla skrift:** spørsmål som intervjuerne skal svare på
- **Fet grønn skrift:** Instruksjoner til intervjuer om å gå til neste spørsmål eller at undersøkelsen er avsluttet
- **Rød skrift:** fag som blir automatisk erstattet i webskjema ved valg av fag under spørsmål SP4

Tekst som er skrevet i sort i spørsmålsteksten skal altså leses opp for IO, mens tekst som er skrevet i grønt ikke skal leses.

For svaralternativene er reglene litt annerledes. Svaralternativer som er nevnt i spørsmålsteksten og står i grønt **kan** leses dersom det er nødvendig å gjenta svaralternativene for IO.

Gjennom hele skjemaet kan intervjuerne trykke F8 «vet ikke» og F9 «vil ikke svare».

Spørreskjema- Kompetanse i grunnskolen 2018

*SP1

Underviser du i grunnskolen i skoleåret 2018/2019?

Regn ikke med grunnskoleopplæring for voksne.

Ja - **Gå til Sp2**

Nei – **Gå til Sp1_Aarsak**

*SP1_AARSAK

Hva er årsaken til at du ikke lenger underviser i grunnskolen?

1. Jobber som rektor – **Avslutt undersøkelsen**
2. Jobber i skolens administrasjon eller som studieveileder – **Avslutt undersøkelsen**
3. Jobber med grunnskoleopplæring for voksne – **Avslutt undersøkelsen**
4. Jobber i videregående skole – **Avslutt undersøkelsen**
5. Er i permisjon (inkludert studiepermisjon) – **Avslutt undersøkelsen**
6. Studerer på fulltid – **Avslutt undersøkelsen**
7. Jobber ikke lengre i skolen - **Avslutt undersøkelsen**
8. Gått av med pensjon – **Avslutt undersøkelsen**
9. Sykmeldt - **Avslutt undersøkelsen**
99. Annet – **Gå til S1_AARSAKSPES**

*SP1_AARSAKSP

Spesifiser -**Avslutt undersøkelsen**

*SP1_FastMidl

Er du fast eller midlertidig ansatt som lærer i grunnskolen?

1. Fast
2. Midlertidig

*SP2

Hvor mange år har du undervist i grunnskolen?

Inkluder alle år der du har jobbet i minst ett semester (heltid eller deltid).

Gi et anslag hvis du ikke kjenner det nøyaktige antallet

_____År

*SP3

Hva er ditt høyeste fullførte utdanningsnivå?

1. Grunnskole
2. Videregående (inkluderer studiekompetanse og/eller fag-/svennebrev)
3. Fagskole
4. Universitet eller høyskole – inntil 4 år
5. Universitet eller høyskole – lengre enn 4 år

SP4*Underviser du skoleåret 2018/2019 i noen av disse fagene?**

Kryss av for alle fagene du underviser i.

(Ny inndeling med kjernefagene først)

- a. Matematikk
- b. Norsk
- c. Engelsk
- d. Kroppsøving
- e. Samfunnsfag
- f. Kunst og håndverk
- g. Naturfag
- h. KRLE (Kristendom, religion, livssyn og etikk)
- i. Musikk
- j. Mat og helse
- k. Fransk
- l. Spansk
- m. Tysk
- n. Andre fag

Dersom SP4n = Ja

AntallFag*Hvilke andre fag underviser du i?**

Du kan oppgi maksimalt tre fag.

Regn ikke med FysAk

- a. Fag 1 _____
- b. Fag 2 _____
- c. Fag 3 _____

Fag vi skal gå videre med = FAG X = engelsk, fransk, kroppsøving, kunst og håndverk, matematikk, mat og helse, musikk, naturfag, norsk, KRLE, samfunnsfag, spansk, tysk og annet (f.eks. samisk, morsmål o.l.) For hvert FAG X stilles SP6-SP10.

SP6*Hvor mange klokketimer og minutter underviser du i (FAG X) per uke?**

_____ Timer _____ Minutter

SP7*Hvilke klassetrinn underviser du i (FAG X) nå?**

Mulig å velge flere alternativer.

- A 1.-4. trinn
- B 5.-7. trinn
- C 8.-10. trinn

*****Kompetansegivende utdanning i det aktuelle faget*****

SP8afilter*Har du kompetansegivende utdanning i (FAG X)?****Regn bare med utdanning som gav vekttall, studiepoeng eller fagdidaktiske kurs**

1. Ja
2. Nei -> **GÅ TIL NESTE FAG X eller Sp10c**

SP8_*Hvordan er det lettest for deg å oppgi utdanningen din i (FAG X)? Er det i ...**

1. VEKTTALL (1 vekttall = 3 studiepoeng) - **GÅ TIL SP9a**
2. STUDIEPOENG - **GÅ TIL SP9b**
3. GRUNNFAG, BACHELOR OG LIGNENDE - **GÅ TIL SP9c**
4. ÅRSENHETER, Fagdidaktiske KURS*** O.L. - **GÅ TIL SP9d**

***Tilleggsinformasjon for intervjuere: Forkortelsen «FD» står for Fagdidaktiske kurs. Det var et lite kurs som ikke gav vekttall og var i en periode «obligatorisk for lærerskolestudenter som ikke hadde minst en kvartårsenhet (=5 vekttall) i faget.» (hentet fra: Bengt O. Lagerstrøm: Kompetanse i grunnskolen. Hovedresultater 1999/2000)

SP9a*Hvor mange vekttall i (FAG X) har du i utdanningen din?**_____ Vekttall (tre posisjoner) - **GÅ TIL SP10a*****SP9b****Hvor mange studiepoeng i (FAG X) har du i utdanningen din?**_____ Studiepoeng (tre posisjoner) - **GÅ TIL SP10a*****SP9c****Har du halvsemesteremne, semesteremne, grunnfag, mellomfag, storfag eller hovedfag i (FAG X)? - **GÅ TIL SP10a****

1. HALVSEMESTEREMNE/KVARTÅRSENHET
2. SEMESTEREMNE
3. GRUNNFAG
4. MELLOMFAG
5. BACHELOR
6. STORFAG
7. MASTER
8. HOVEDFAG

Tilleggsinformasjon til intervjuer:

- Halvsemesteremne/kvartårsenhet	5 vekttall
- Semesteremne	10 vekttall
- Grunnfag	20 vekttall
- Mellomfag	30 vekttall
- Storfag	40 vekttall
- Hovedfag	55 vekttall

SP9d*Hvor mye utdanning har du i (FAG X)? - GÅ TIL SP10a**

1. MER ENN HELÅRSENHET
2. HELÅRSHET
3. HALVÅRSENHET
4. KVARTÅRSENHET
5. Fagdidaktiske KURS / KURS AV KORTERE VARIGHET

SP10a*Har du deltatt i videreutdanning som gav studiepoeng for lærere i (FAG X)?**

For eksempel videreutdanning knyttet til strategien «Kompetanse for kvalitet».

1. Ja - GÅ TIL SP10b
2. Nei - GÅ TIL NESTE FAG X eller SP10c

SP10b*I hvilket skoleår fikk du sist videreutdanning som gav studiepoeng for lærere i (FAG X)?**

Skoleåret ____/____ - GÅ TIL NESTE FAG X eller SP10c

Stilles kun hvis gitte betingelser beskrevet nedenfor er oppfylt.

Betingelser:

Dersom læreren

- underviser 1.-7.trinn
- og
- underviser matematikk, norsk eller engelsk i skoleåret 2018/2019
- og
- Har mindre enn 30 studiepoeng i dette faget (matematikk, norsk, engelsk)—
(vektall 1= studiepoeng 3)
- Og
- Har ikke tatt studiepoenggivende videreutdanning i dette faget (matematikk, norsk, engelsk)

Så får han/hun stilt spørsmål **SP10c**.

Dersom læreren

- underviser 8.-10.trinn
- og
- underviser matematikk, norsk eller engelsk i skoleåret 2018/2019
- og
- Har mindre enn 60 studiepoeng i dette faget (matematikk, norsk, engelsk)—
(vektall 1= studiepoeng 3)
- og
- Har ikke tatt studiepoenggivende videreutdanning i dette faget (matematikk, norsk, engelsk)

Så får han/hun spørsmål **SP10c**.

SP10c

Hva er årsakene til at du ikke har tatt utdanning/videreutdanning i (FAG X)?

(Åpent spørsmål, mulig å velge flere svaralternativer)

1. Har tilstrekkelig kompetanse i faget
2. Underviser faget bare midlertidig
3. Personlige eller familiemessige årsaker
4. Lang reisevei
5. For dyrt å ta utdanning
6. Timeplanen er ikke tilrettelagt
7. Planlegger å ta (videre)utdanning i framtida
8. Er nyutdannet
9. Kjenner ikke tilbud om (videre)utdanning
10. Har fått avslag fra skoleeier
11. Annet → *Gå videre til SP om spesifisering.*

Vennligst beskriv årsakene: _____

***SP11**

Gir du spesialundervisning til elever i skoleåret 2018/2019?

1. Ja
2. Nei

SP12a

Har du kompetansegivende utdanning i et eller flere fag du ikke underviser i skoleåret 2018/2019?

Regn bare med utdanning som gav vekttall, studiepoeng eller fagdidaktiske kurs

Ja → **Gå til spørsmål SP12b**

Nei → **Avslutt undersøkelsen**

SP12b

Hvilke fag er dette?

Samme liste som Sp5, inkludert sløyfen «AndreFag»

Deretter sløyfe med Sp8-Sp9

*****SLUTT PÅ UNDERSØKELSEN*****

Bruk av registerinformasjon

Registerinformasjon fra Folkeregisteret, GSI (Grunnskolen Informasjonssystem), NUDB (Nasjonal utdanningsdatabase), A-ordningen vil bli koblet på for å gi informasjon om IOs arbeidsforhold, skolen IO underviser ved (antall elever, barneskole/ungdomsskole/kombinert skole, lokalisering), IOs høyeste fullførte utdanning og typer av fullført pedagogisk utdanning (se vedlegg 1) m.m.